

Hnefatafl

Det finns ett flertal fynd från vikingatid där man har hittat pjäser eller bräden till spelet hnefatafl. Och det har bara funnits nedteckning **om** spelet i olika sagor och sägner, fram till 1732. Då Carl von Linné reste till Lappland, där fann han samer som spelade detta spel. Dom kallade spelet "Tablut".

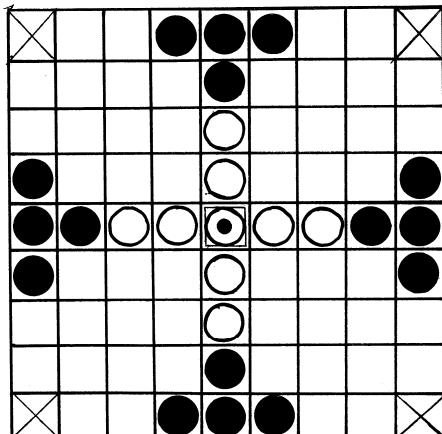
Namnet Hnefatafl betyder "Nävbräde", kungs pjäsen kallas för "Hnefi".

Det fanns varianter till spelets regler under vikingatid, bland annat brädets storlek. Allt från 7 X 7 till 19 X 19 rutor.

Hnefatafl spelas av två deltagare, en spelar Svensk med ljusa pjäser och har kungapjäsen, och den andra spelar Moskovit med mörka pjäser.

Reglerna som jag kommer att presentera här är baserat på det Lappiska reglerna och med ett bräde på 9 X 9 rutor, som dem flesta skandinaviska fynden är.

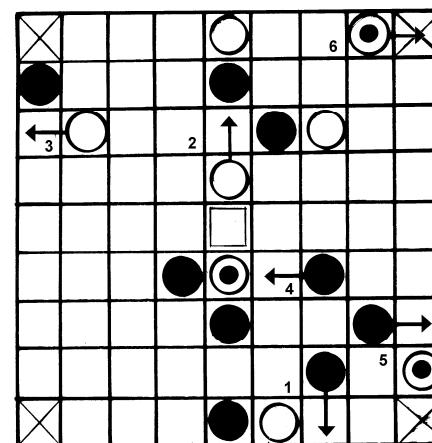
Vid spelets start så placeras pjäserna som bilden nedan:

Som det går att se så är kungens hird hälften så många som dom attackerande Moskoviterna. Det betyder att det är svårare att spela svensk i detta spel. Så spelet avgörs med bäst av tre omgångar. Vem som spelar Svensk/ Moskovit bör avgöras med lottdragning eller tärnings slag.

Pjäserna flyttas Vågrätt eller lodrätt, ej diagonalt, hur många rutor som helst. Dock ej över/ förbi en annan pjäs, ej heller får två pjäser uppta en och samma ruta. I hörnrutorna och på tronen får endast kungen stanna, tronen för passeras av dem andra pjäserna.

Man tar en fientlig pjäs genom att ställa sig på två sidor om denna, (se exempel 1 & 2) vid exempel 2 slår kungens hird ut två Moskoviter. Alternativt klämma en motståndare mot ett hörn (Ex. 3). När en pjäs blivit slagen tas den bort från brädet. Det går att ställa en pjäs mellan två motståndare utan att bli slagen, dvs. gå i skydd.

Kungen slås som vilken pjäs som helst om han har lämnat sin tron i mitten av brädet, om han sitter kvar på tronen krävs det **fýra**

Moskoviter för att slå kungen. Står kungen intill sin tron behövs det endast **tre** motståndare (Ex. 4). Även som en vanlig pjäs intill ett hörn/borg (Ex. 5).

Den Svenske kungen vinner genom att nå en av de fyra borgarna i hörnen. När konungapjäsen har nått en kant och vid nästa drag kommer att nå en borg Säger spelaren "Se upp!". Om det finns möjlighet att nå två borgar följande runda så säger han "Se dubbelt upp!" (dvs. att hela den sidan på brädet är oblockerad av någon pjäs). Ungefär såsom "Schack matt".

Moskoviterna vinner genom att slå kungen som beskrivits ovan.

Regel varianter:

- ◆ Kungen räknas som vapenlös dvs. han kan inte slå en motståndare.
- ◆ Svenskarna får ej stanna i någon av de rutor som utgjort Moskoviternas härläger (dvs. där dem stod vid spelets start).
- ◆ Kungen tas om han omringas från **tre** sidor, när han har lämnat sin tron. Eller till och med **fyra** sidor.
- ◆ Svenske kungen vinner genom att nå någon sida av brädet.
- ◆ Det finns flera fynd där det har legat en tärning med Hnefatafl brädet. Denna regel finns det inget historiskt belägg för utan är ett nypåfund. Deltagarna slår en tärning innan dem får flytta. Om spelaren slår **udda** (1,3 & 5), får han flytta sin pjäs inte annars.

Pjäserna var tillverkade utav glas, bärnsten, keramik, trä, horn eller valrosstand. och hade sen storlek mellan 1,2-3,8 cm. Brädet i regel utav trä, och var runt 25-35 cm stort.

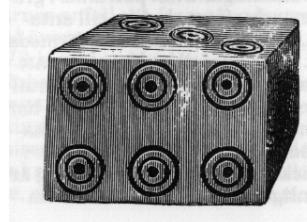
Denna pjäs är funnen på Grönland, och är gjord av valrosstand, den är 3,8 cm hög.

Här följer några olika kungspjäser:

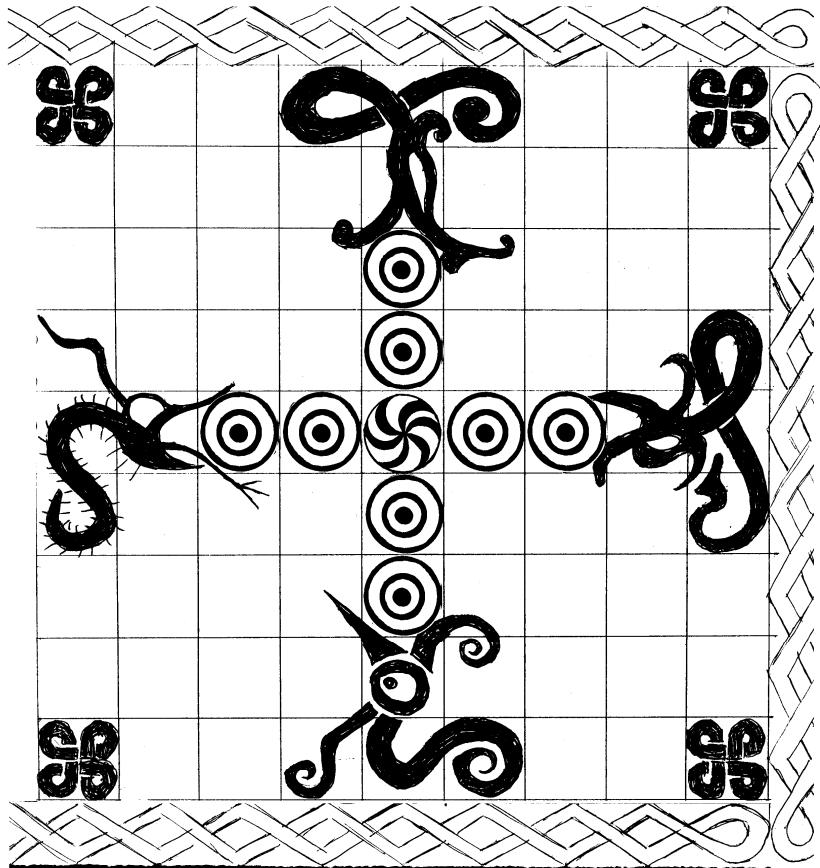
Birka, av glas. Birka, horn med brons. Isländsk, valrosstand. Dansk, bärnsten.

Tärningarna var vanligtvis utav ben eller horn och till formen parallelepipediska dvs. avlånga. Ögonen var placerade 1 mot 2, på kortsidorna och 3-4 & 5-6 på lång sidorna.

Nefatafl/Tablut finns på nätet, där går det att spela spelet.
<http://www.expomedia.se/tablut/>

Som avslutning en avbildning på ett bräde tillverkat av författaren.

Av Johan Davidsson MNT 01/02.